

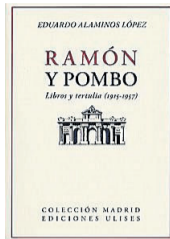
comentaris literaris per Josep Palomero i José Miguel Segura

EDUARDO ALAMINOS LÓPEZ

Ramón y Pombo

Editorial:
**Ediciones Ulises -
Renacimiento**
Madrid, 2020
Pàgines 344
Literatura

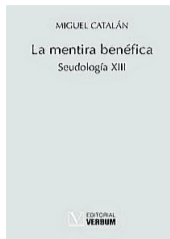
Ramón Gómez de la Serna (1888-1963) va ser un periodista madrileny de la Generació de 1914. Escriptor fecund, va publicar més de cent títols i va crear un nou gènere literari, la gregueria, cèl·lula textual de l'avantguardisme literari espanyol, espècie d'atorisme d'enorme agudes amb què va capgirar el concepte de metàfora. Des de molt jove l'escriptor va agitar l'estancament burgès de la societat i va tindre un paper fonamental en la introducció en la literatura espanyola dels corrents europeus més innovadors d'entreguerres, especialment en el Café Pombo, on els disabtes a la nit es reunia en la seua tertúlia la pràctica totalitat dels avantguardistes espanyols, més els estrangers que estaven de pas per Madrid.

Més d'un segle després de la seua fundació, en aquest llibre es reconstrueix la seua intrahistòria, ja que aquesta tertúlia va ser una creació personal seua, en una època en què els cafès funcionaven com a centres de reunió de la vida cultural espanyola. En la primera part, l'autor descriu les característiques d'aquella reunió setmanal sobre la base dels records d'alguns dels seus contertulians i, en la segona, exposa els judicis d'estudiosos de l'obra d'aquest genial iconoclasta. **JP**

MIGUEL CATALÁN

La mentira benéfica. Seudología XIII

Editorial:
Verbum
Madrid, 2020
Pàgines 153
Assaig; pensament

El professor Miguel Catalán recorre en aquest treball, que posa fi al seu projecte «Seudología», les diferents formes de la mentida que engloba el terme grec *charitas* i que es caracteritzen pel seu altruisme. L'autor té una visió naturalista de les mentides benèfiques, en contra dels rigoristes en l'opinió dels quals aquestes no són de rebut, desenvolupant la tesi que «com més volem a una persona, més tendim a mentir-li perquè més volem protegir-la».

A partir d'aquest principi que contempla la mentida benèfica com un acte amb un rerefons ètic acceptable —i plausible fins i tot—, els sis capítols del volum revisen diferents enganys filantròpics segons els àmbits en què es produeixen: en el de la sexualitat, abans o després del coneixement carnal, amb uns esments continguts i irònics als diferents fingiments —sempre a càrrec de la dona—; en l'àmbit dels sers estimats en general, aquells als qui desitgem protegir coste el que coste ocultant-los aquelles veritats que ja no curen amb mentides que mostren el nostre afecte per ells; en l'àmbit dels desvalguts o vulnerables —xiquets i ancians quasi sempre— procurem ocultar el caràcter irreversible de la mort o l'indole màgica

de certes dates i celebracions —nit de Reis, Nadal—; el de la vida social és un altre escenari en el qual els enganys benèfics abunden entorn de l'egoisme o fals altruisme dels uns i els altres, o entorn de l'elogi més o menys sincer i a la modèstia més o menys falsa davant qui ens escolta, fins a arribar a la *presumodèstia*.

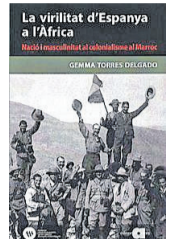
El discurs del professor Miguel Catalán conclou amb un capítol, no menys suggeridor però si més brillant encara que els anteriors, sobre la multiplicitat d'enganys —ací anomenats «ficcions»— en els camps de les arts i de les lletres, que defineixen i esborren una vegada i una altra els límits entre vida i mort, entre veritat i mentida, ens bogeria i seny. Mann, Pessoa, Proust, Vargas Llosa, Flaubert, Montaigne, Borges, Dante Alighieri, Victor Hugo o Stendahl són exemples d'autors que exemplifiquen el valor suprem dels enganys artístics i literaris: es tracta de ficcions —enganys, faules, falsedats— benèfiques, altruistes en grau suprem, ja que ajuden el lector a conèixer-se millor a si mateix i al seu entorn, a acostar-se en definitiva a la veritat i el coneixement.

Culminació d'un procés expressiu que va anar depurant-se volum a volum, no és casual la menor extensió dels últims lliuraments de «Seudología»: la seua creixent brevetat és símptoma i expressió d'una mirada cada vegada més perspicaç i d'una paraula cada vegada més afilada, més encertada, menys necessitada d'exemples que abunden en una erudició més que demostrada. La concreció, l'exactitud, la ironia i l'el·lipse són trets cada vegada més perceptibles en l'obra d'un autor amb una escriptura cada vegada més depurada i amb una consideració cada vegada major pel lector. A l'espera del reconeixement que li devem a Miguel Catalán, lligem vostés a aquest savi versat en fondàries, prolífic i humil, que ens va detallar les certes de les mentides. **JMSR**

GEMMA TORRES DELGADO

La virilitat d'Espanya a l'Àfrica

Editorial:
Afers & Institució
Alfons el Magnànim
València, 2020
Pàgines 285
Assaig

Fa aproximadament un segle, la identitat espanyola es va bastir en bona part sobre la idea que Espanya es va forjar d'Àfrica i, en concret del Marroc, com a espai objecte de colonització. Aquest procés avançà paral·lelament amb altres estratègies colonitzadores europees i, com en el cas d'aquelles, l'imperialisme espanyol havia de demostrar que érem un país poderós i dominador, com corresponia a l'arquetip de la virilitat, eix fonamental d'un cert concepte de nació.

El militarisme masculinista espanyol va eixir molt tocat de les guerres del Marroc, en especial com a conseqüència del Desastre d'Annual i de la investigació parlamentària sobre l'expedient al general Picasso, fet que va precipitar la dictadura militar de Primo de Rivera. Llevat del curt període republicà, el pensament feixista dels generals africanistes, que havia quedat en les guerres del Rif, es va projectar durant la guerra civil en el sector insurrecte i va caracteritzar la categoria masculina del franquisme, ideologia política en què el feminisme quedava reduït al concepte d'una dona submissa, dòcil i casolana. El llibre planteja una anàlisi profunda del concepte de virilitat nacional espanyola durant l'activitat colonial, en relació amb la icona de l'home marroquí. **JP**

destaquem...

Defensar la desmemòria i l'oblit com a aprenentatge

L'oblit forma part de la vida i, sent com és una cosa inherent a nosaltres mateixos, solem considerar-ho com una cosa negativa. Oblidar no està ben vist, tret que un oblid o intenti oblidar un fet traumàtic, i ni encara així. Solem penalitzar a qui oblida, ja sigui amb una senzilla reprimenda o amb un càstig major. I és que la majoria de les societats s'han erigit, en gran part, en el record, i han buscat sustentat-se en ell.

Recordar sembla ser necessari, però és igualment necessari oblidar, com intenta fer-nos comprendre **Lewis Hyde** en la seua obra *Breviario del olvido* (**Siruela**). És aquesta una compilació de textos i reflexions que el poeta, assagista i crític cultural estatunidenc —algú a qui **David Foster Wallace** considerava «una veritable estrella de la literatura de no ficció»— ha reunit per a, com ell mateix afirma en una espècie de prelude, «posar a prova la proposició que l'oblit pugui ser més útil que la memòria o, en l'últim dels casos,

que la memòria funciona millor en tàndem amb l'oblit». I no és que Hyde vulgui lloar l'oblit o injuriar la memòria, no. Res més lluny. No obstant això, sí que busca traçar una línia entre totes dues facultats de la ment per a, d'alguna manera, reivindicar-les o, més aviat, equilibrar-les.

Ja sigui mitjançant aforismes, passatges de la seua vida privada, o reflexions entorn de determinats esdeveniments que han marcat la història, Hyde persegueix crear una espècie de corpus sobre el qual desxifrar una part essencial del nostre jo, com és la memòria i la desmemòria, intentant no posar límits al nostre coneixement. I és que existeix una espècie de reticència o una barrera imaginària que impedeix reconsiderar el paper de l'oblit al llarg de la nostra existència, quan no hem d'obviar que certs traumes és millor abandonar-los; més val no aferrar-se a ells si l'única cosa que podem treure és dolor i sofriment. Així, potser

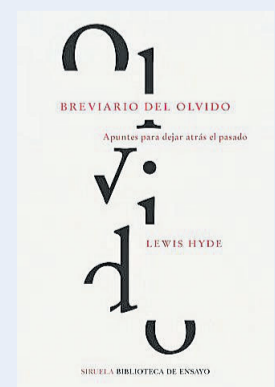
podem veure aquest exercici de desmemòria com una benedicció o un bàlsam, una manera de reconciliar-nos amb la vida. No?

Si alguna cosa em fascina de la lectura d'aquesta singular obra, que de forma molt encertada se subtitula «Anotaciones para dejar atrás el pasado», és la demostració que tot el que creiem o considerem com a vàlid pot no ser-ho. Trencar amb aquesta espècie de discursos hegemònics, aquestes creences generalitzades, és un exercici alliberador, com pot ser-ho també el fet d'oblidar certes coses perquè, com diu Hyde, d'aquesta forma podem deixar espai a nous sabers, alimentant novament les nostres inquietuds intel·lectuals. Així mateix, el poeta i assagista demostra una erudició que, per a mi, és sempre sinònim de goig, ja que un extreu d'aquestes pàgines multitud de cites i anotacions que li porten a qüestionaments i pensaments que, d'una altra manera, passarien inadvertits.

En definitiva, Hyde ofereix una mirada interior i l'extrapola per a posar l'accent en assumptes de caràcter polític i social, viatjant des de l'Antiguitat clàssica a la modernitat, i deixant entreveure que oblidar-se de les coses no és cap pecat, sinó, potser, una oportunitat per a una cosa nova. **ERIC GRAS**

LEWIS HYDE

Breviario del olvido

Traducció: **Julio Hermoso**
Editorial: **Siruela**
Madrid, 2020
Pàgines 404
Assaig